

Німецький імператор Вільгельм грав у небезпечні військово-політичні ігри. Він проігнорував дипломатію Бісмарка, формула якої передбачала уникнення війни на два фронти і забезпечення умов для локалізації майбутніх воєн. В обійми війни Німеччину безумовно підштовхнула і «тверда політика» Антанти. Остання вже бачила себе на вершині політичного олімпу. Вона була упевнена у власних силах. Справа залишалася за малим – знищити непримиренного ворога – Німеччину.

Отже, дипломатичні кроки і позиції провідних акторів світової політики напередодні війни, що мало нагадували миролюбну політику були направлені на ескалацію балканського конфлікту, який зрештою переріс у війну світового масштабу.

У той час дипломатія великих держав, відстоюючи імперські амбіції, мало була зацікавлена зберегти мир, а відтак і запобігти війні. Аналіз політики двох ворожих таборів та еволюції міжнародних відносин дає змогу стверджувати, що всі учасники ймовірного конфлікту, осліплені можливістю зірвати колосальний банк, діяли виключно з позицій геополітичного прагматизму. На цей раз вони сповна використали чергову балканську кризу, яка ніби стала сигналом до великої вирішальної битви і втрачати цей шанс вже ніхто не хотів. Хоча можливості уникнути конфліктної ситуації і зберегти Європу від потрясінь звісно були. Але перевага була на боці прихильників войовничої і агресивної політики. Вийти на якісно новий рівень міжнародного спілкування Європа була ще не готова.

Росія залишалася найслабкішою ланкою Антанти, але їй відводилась почесна роль «парового катка». Так Англія і Франція цінували свого партнера по коаліції.

Перспективним напрямом дослідження проблеми вбачається визначення ролі і місця Росії у складній системі міжнародних координат у 1900 – 1914 рр. Важливими для дослідження залишається питання російської політики влітку 1914 р., яка зрештою стала заручником політики Великої Британії і Франції.

Список використаних джерел:

1. Айрапетов О.Р. Балканы в стратегии Антанти и ее противников (1914-1918 гг.) // Новая и новейшая история. – 2003. – №5. – С. 191-224.
2. Зеленина Л.В. О происхождении мировых войн XX века // Военно-исторический журнал. – 1997. – №2. – С. 90-91.
3. История дипломатии / В.П. Потемкин, С.В. Бахрушин, А.В. Ефимов и др. ; под ред. В.П. Потемкина. – М., 1945. – Т.2. – 424 с.
4. Карелин В.А. Русская разведка в Швеции накануне Первой мировой войны // Военно-исторический журнал. – 2008. – №4. – С. 49-54.
5. Кучменко Е.М. Історія міжнародних відносин першої половини ХХ ст. (Історико-політичне есе) : [У 2-х ч.] / Е.М. Кучменко, Б.А. Кучменко. – К., 2007. – Ч. 1. – С. 369 с.
6. Марущак М.Й. Історія дипломатії ХХ століття [Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Микола Йосипович Марущак. – Львів : Бескид Біт, 2003. – 304 с.
7. Островский А.В. Великая народная война // Военно-исторический журнал. – 2001. – №8. – С. 78 – 83.
8. Севрюкова О.А. Нейтралитет и оборона Бельгии в преддверии первой мировой войны // Новая и новейшая история. – 2003. – №2. – С. 84-97.
9. Туполев Б.М. Происхождение первой мировой войны // Новая и новейшая история. – 2002. – №4. – С. 27-46.
10. Шаццлло В. К. Первая мировая война. 1914-1918. Факты. Документы / В.К. Шаццлло. – М. : ОЛМА-ПРЕСС, 2003. – 480 с.

УДК 339.942

ТАРАНЕНКО І.В.,

Донецький національний університет,
докторант кафедри міжнародної економіки,
к.е.н, доц.

СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО – ІНТЕГРАЦІЙНИХ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ КРАЇН В УМОВАХ ЦИКЛІЧНОЇ СВІТОВОЇ ДИНАМІКИ

Анотація. В статті досліджено особливості формування інноваційних та інтеграційних конкурентних переваг країн на окремих стадіях довгого циклу Кондратьєва. Визначено засади формування стратегій інноваційного конкурентоспроможного розвитку країн з урахуванням закономірностей циклічної світової динаміки.

Ключові слова: Інноваційна конкурентоспроможність, конкурентні переваги, довгі цикли Кондратьєва, глобалізація, стратегія.

Summary. In the article the specific features of innovative and integrative competitive advantages of countries at different stages of Kondratieff long cycle have been studied. The background of working out the strategies of innovative competitive development of countries included the trends of world cyclical dynamics have been determined.

Keywords: Innovative competitiveness, competitive advantages, Kondratieff long cycle, globalization, strategy.

Постановка проблеми. Вивчення змісту конкурентних переваг країн, так само як механізмів їхнього утворення, збереження та посилення на сучасному етапі становлення глобальної економічної системи, має здійснюватись в контексті еволюції конкуренції та конкурентоспроможності, що відбувається під впливом якісних глобалізаційних змін у світовій економіці.

На межі ХХ - ХХІ століть відбувається перехід світової системи до глобалізаційно – інноваційної стадії постіндустріального розвитку. Відповідно, розробка стратегій конкурентоспроможного розвитку країн на основі формування та реалізації інноваційно – інтеграційних конкурентних переваг має здійснюватись з урахуванням закономірностей циклічної світової динаміки, основу якої складають довгі цикли Кондратьєва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення багатоаспектної проблеми конкурентних переваг здійснене В. Абрамовим, М. Гельвановським, Р. Грантом, О. Жалілом, Ж. Ламбенем, М. Портером, А. Піддубною. Обґрунтовано роль інноваційних конкурентних переваг країн на сучасному етапі глобалізації світової економіки.

Дослідження проблеми довгих хвиль в економіці, запроваджене М. Кондратьєвим та Й. Шумпетером, отримало широкого висвітлення в працях А. Коротаєва, А. Кляйнкнехта, Дж. Моделські, В. Томпсона, С. Циреля, Ю.Яковця та ін. Науковці А. Акаєв, К. Дехофф, К. Фрімен, Г. Менш, М. Хіроока, Б. Ярузельський наголошують на підвищенні сприйнятливості економіки до інновацій під час економічного спаду, та посиленні дифузії інновацій на висхідній стадії циклу.

Історичні етапи та форми глобалізації виявлені О. Білорусом, Т. Кальченком, Е. Хопкінсом, А. Філіпенком. Часові межі «хвиль глобалізації» запропоновано в аналітичних звітах Світового банку та Організації економічного співробітництва та розвитку.

Водночас не вивчено зв'язок між довгими циклами Кондратьєва та періодами активізації глобалізаційних процесів.

В основу дослідження покладено діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення проблем глобалізації та інноваційного розвитку, використано абстрактно-логічний, історичний, еволюційний методи.

Метою дослідження є визначення стратегічних засад формування інноваційно – інтеграційних конкурентних переваг країн з урахуванням циклічної світової динаміки, зокрема довгих циклів Кондратьєва.

Виклад основного матеріалу. В умовах глобалізації світового господарства набуває всеосяжного характеру новий тип конкурентних відносин – інноваційна конкуренція. Здатність країн до збереження та посилення своїх позицій в загальній взаємодії з учасниками міжнародного конкурентного простору визначається рівнем інноваційної конкурентоспроможності та забезпечується через динамічне перетворення системних факторів інноваційної конкурентоспроможності на відповідні конкурентні переваги. Аналіз першоджерел вказує на багатоаспектність визначення цього поняття стосовно різних економічних суб'єктів – носіїв переваг.

Конкурентні переваги – це такі властивості та характеристики, завдяки яким суб'єкт конкурентних відносин отримує здатність виконувати своє функціональне та суспільне призначення краще, ніж конкуренти, і як наслідок, динамічно підтримувати (покращувати) свою конкурентну позицію. Конкурентоспроможність в загальному вигляді можна представити саме через володіння економічною системою такими властивостями. Якщо конкурентоспроможність розглядати як інтегральну характеристику, то конкурентна перевага є диференціальною характеристикою економічних систем різного рівня [1, с. 60].

Вагомість тих чи інших конкурентних переваг для кожної окремо взятої країни знаходиться у стані постійної зміни. Слід погодитися з Я. Жалілом в тому, що «фундаментальні» конкурентні переваги, які обумовлені доступом до тих чи інших видів природних, людських чи фінансових ресурсів, постійно зберігають свою важливість у динамічних процесах міжнародної конкурентної взаємодії [2, с.12]. Одночасно стрімко зростає значення конкурентних переваг володіння високими технологіями, висококваліфікованою робочою силою, інформаційними комунікаціями. Пріоритетна роль інноваційних переваг у забезпеченні стійкої конкурентоспроможності проголошена в більшості робіт з проблем теорії конкуренції. Сьогодні накопичене знання, інновації в усіх сферах діяльності, технології 5-6 укладів набувають виключного характеру, стають «генератором» переважної більшості новостворюваних конкурентних переваг та заставою успіху в конкурентній взаємодії.

Інноваційна конкуренція у взаємодії з убудованою в неї моделлю інтегративної конкурентної поведінки обумовлює утворення двох груп конкурентних переваг – інтеграційних та інноваційних, які діють з синергетичним ефектом та стають визначальним чинником забезпечення позитивної динаміки інноваційної конкурентоспроможності [3, с. 202].

Класифікація конкурентних переваг за походженням на інтеграційні (переважно екзогенні) та інноваційні (переважно ендегенні) обумовлена характером факторів, під впливом яких відбувається формування інноваційної конкурентоспроможності. Джерелом інтеграційних переваг є взаємодії системи із зовнішнім середовищем та його окремими компонентами (елементами, підсистемами), що спонукає нас віднести такі переваги до переважно екзогенних. В свою чергу, інноваційні конкурентні переваги виникають,

перш за все, внаслідок зусиль з боку внутрішніх компонентів системи, що дає змогу розглядати такі переваги як ендогенні.

На межі XX - XXI століть світове господарство увійшло в новий етап еволюційного процесу, сутнісною рисою якого є перехід до глобалізаційно – інноваційної стадії постіндустріального розвитку. Відповідно, дослідження формування конкурентних переваг країн сьогодні не може відбуватись у відриві від закономірностей циклічної світової динаміки.

Циклічність є універсальною та загальною формою руху всіх економічних процесів, незалежно від того, на яких рівнях економіки вони відбуваються, об'єктивною формою розвитку окремих національних економік і світового господарства як єдиного цілого. Саме в процесі переходу від одного циклу до іншого відбувається стрибок системи на новий ступінь розвитку, а в процесі руху від фази до фази - перехід системи з одного стану в інший в межах одного циклу.

Залежно від об'єкту циклічного руху, його рівня, існують цикли різної природи й тривалості, що виконують різні функції в процесі руху економічної системи. Економічні цикли можна розділити на функціональні, до яких належать цикли Дж. Китчина, У. Митчелла, К. Жугляра, С. Кузнеця; і цикли розвитку, до яких належать, в першу чергу, довгострокові цикли М. Кондратьєва. Під час переходу від одного функціонального циклу до іншого відбуваються зміни, що не зачіпають глибинних основ існування економічної системи, її структури й функціонування. Цикли розвитку, в свою чергу, обумовлюють зміну на макрорівні структури й функціонування всієї економіки, яка переходить із однієї траєкторії свого розвитку на іншу.

Довгострокова циклічна динаміка низки визначальних економічних індикаторів (ціни, банківський процент, обсяги зовнішньої торгівлі, виробництво вуглецю і чавуну, а також деякі інші показники виробництва) в найкрупніших економіках світу – Англії, Франції та США, з періодом довгострокових коливань 40 - 50 років, була виявлена низкою дослідників, зокрема Я. ван Гельдереном, У. Беверіджем у першій чверті XX ст. Теорія довгих циклів отримала закінченого вигляду в роботах видатного економіста і соціолога М. Кондратьєва [4], який пов'язав «великі цикли кон'юнктури» з процесами накопичення капіталу та динамікою нововведень. Крім того, він першим зробив спробу розповсюдити концепцію великих циклів на соціально – політичну сферу, пов'язавши з ними періодичність масових подій (війн, революцій) та активності суспільної діяльності людства.

Звідси впливає розуміння хвиль Кондратьєва як однієї з найважливіших компонент сучасної світової системної динаміки. Вивчення довгих хвиль стосовно світової динаміки та розвитку окремих країн здійснювали дослідники різних наукових напрямків: П. Боккара, Ф. Бродель, Я. ван Дейн, Я. Годстейн, Г. Ембер та ін. В. Томпсон визнає особливу значущість довгих хвиль для розуміння економічного зростання і системного лідерства, а також глобальних соціальних процесів [5].

Присутність довгих хвиль в довгостроковій динаміці світових економічних індикаторів підтверджено емпіричними даними. Д. Гордон, Л. Дюпріє, А. Тауш встановили, що під час висхідних фаз довгих циклів динаміка світового промислового виробництва та середні темпи зростання світової економіки є в цілому вищими, ніж під час спадних фаз. На подібні тенденції вказував Е. Мандел стосовно динаміки середньорічних темпів зростання світової торгівлі. Х.-Д. Хауштайн та Е. Нойвірт виявили хвилі Кондратьєва в динаміці світового промислового виробництва, споживання енергії, числа винаходів, інновацій та отриманих патентів з використанням методів спектрального аналізу [6, с. 189, 196 -197].

Й. Шумпетер обґрунтував припущення про основну роль нововведень та коливань інноваційної активності підприємств в механізмі довгих циклів, причини яких вбачав у хвилях технологічних інновацій [7]. Подальше пояснення динаміки хвиль Кондратьєва за допомогою шумпетерианських хвиль технологічних інновацій отримало розвитку в роботах А. Кляйнкнехта, Г. Менша, Дж. Моделскі, К. Фримена та ін.

Концептуальну основу глобалізаційно – інноваційної моделі суспільства складає системна синергетична взаємодія процесів глобалізації та інноваційного розвитку, що обумовлює поступове формування інноваційної економіки в загальносвітових масштабах, та є рушійною силою становлення глобальної економічної системи.

Авторське трактування глобалізації в двоєдиному ракурсі, як безперервно - дискретного нелінійного процесу, що призводить до послідовної зміни станів світової економічної системи в часі та просторі, в напрямку досягнення граничної цілісності соціуму, та одночасно – результату такого процесу, а саме – множини станів світової економічної системи, утворених в результаті періодичних якісних змін, що мають інноваційну природу, та обумовлюють кардинальне підвищення цілісності (інтегрованості) системи в економічній, соціальній (соціокультурній), політичній площинах на певних темпорально – просторових ділянках інтегрального вектору соціально – економічного розвитку, дозволяє припустити наявність кореляції між хвилями глобалізаційної динаміки та довгими циклами Кондратьєва.

Основні етапи та історичні типи глобалізації в трактуванні англійського вченого Е. Хопкінса [8], вітчизняного дослідника проблем глобалізації А. Філіпенка [9, с. 19], експертів Світового банку [10] та Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) узагальнені в табл. 1.

Отримані результати дозволяють виявити певні «критичні» періоди прискорення глобалізаційних процесів.

Узагальнення поглядів на періоди (етапи) глобалізації

Е. Хопкінс	А. Філіпенко	Світовий Банк	ОЕСР
Архаїчна глобалізація	В'ялоплинна глобалізація: період Великих географічних відкриттів XV – середина XVII ст.	-	-
Прото-глобалізація: 1600 – 1800 рр.	Повільно прогресуюча глобалізація: друга половина XVII ст. – середина XIX ст.	-	-
Індустріальна глобалізація: 1800 – середина XX ст.	Біструктурна глобалізація: середина XIX ст. – 80-ті рр. XX ст.	Перша хвиля глобалізації: 1870-1940 рр.	Перший етап глобалізації - інтернаціоналізація (розвиток експортних потоків): з середини XIX ст.
Постколоніальна глобалізація: 1950 – 1970 рр.		Друга хвиля глобалізації: 1950 – 1980 рр.	Другий етап глобалізації – транс націоналізація (активізація потоків ПЗІ): з 1945 р.
Сучасна глобалізація: після 1970 р.	Послідовна, або органічна форма глобалізації: з кінця 1980-х рр.	Третя хвиля глобалізації: з 1980 р.	Третій етап – саме глобалізація: з 1980-х рр.

Складено за: [8, 9,10]

Аналіз динаміки інтегрального індексу глобалізації КОФ для світової економіки (рис.1), показав стрімке зростання індексу протягом 1980 – 2007 рр. приблизно на 18 процентних пунктів, переважно – за рахунок індексу економічної глобалізації.

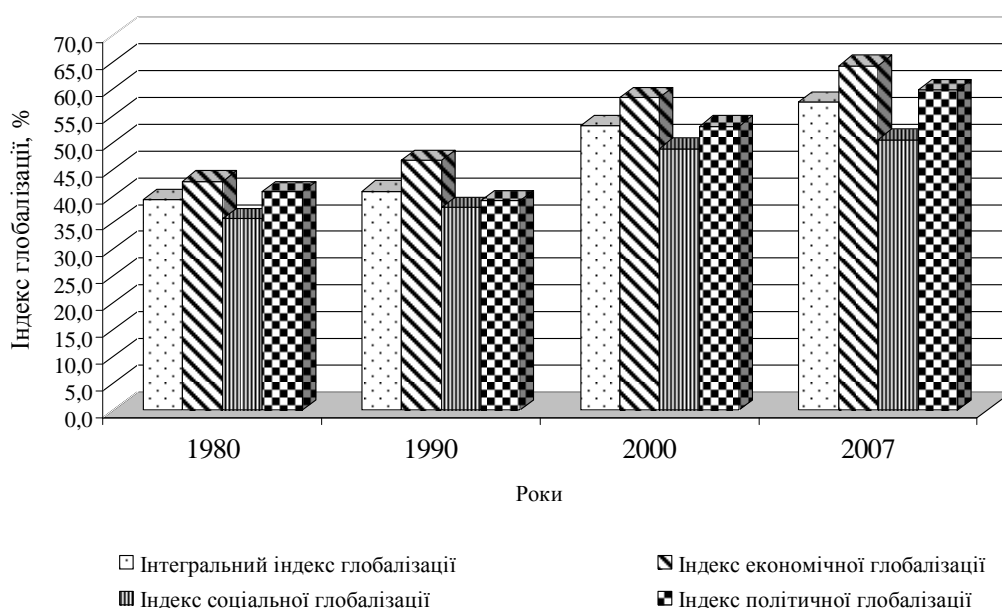


Рис. 1. Динаміка індексу глобалізації КОФ за період 1980 – 2007 рр.

Складено за [11].

На початку 1990 - х рр. світові глобалізаційні процеси та інституціоналізація міжнародних зв'язків через інтенсивне формування інтеграційних регіональних угруповань – Андського спільного ринку (1990 р.), МЕРКОСУР (1992 р.), Організації Азійсько – Тихоокеанського економічного співробітництва АТЕС (1993), підписання Угоди про вільну торгівлю між країнами АСЕАН (1992 р.), Маастрихтського договору про утворення ЄС в 1993 р., Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (NAFTA), а також завершення Уругвайського раунду ГАТТ/ВТО в 1994 р., що відбулись одночасно з радикальними суспільно – економічними трансформаціями в країнах Центральної та Східної Європи та колишнього СРСР, обумовили безпрецедентне підвищення світового індексу глобалізації.

В таблиці 2 наведено довгі цикли (хвилі) з виокремленням висхідної та спадної стадій, виявлені М. Кондратьєвим та його послідовниками. Необхідно зазначити, що часові межі останньої хвилі, запроновані в роботах [6, 12], залишаються предметом наукової дискусії.

Таблиця 2

Довгі цикли Кондратьєва та їхні стадії

№ циклу	Стадії довгого циклу	Дати початку	Дати закінчення
I	А: висхідна	Кінець 1780-х – початок 1790-х рр.	1810 – 1817 рр.
	В: спадна	1810 – 1817 рр.	1844 – 1851 рр.
II	А: висхідна	1844 – 1851 рр.	1870 – 1875 рр.
	В: спадна	1870 – 1875 рр.	1890 – 1896 рр.
III	А: висхідна	1890 – 1896 рр.	1914 – 1920 рр.
	В: спадна	1914 – 1920 (1928-29) рр.	1939 – 1950 рр.
IV	А: висхідна	1939 – 1950 рр.	1968 – 1974 рр.
	В: спадна	1968 – 1974 рр.	1984 – 1991 рр.
V	А: висхідна	1984 – 1991 рр.	2005 – 2008 рр.
	В: спадна	2005 – 2008 рр.	?

Джерело: [6, с. 190]

Вчені пов'язують кожен довгий цикл Кондратьєва з певними провідними секторами, технологічною системою або технікою – економічною парадигмою. А Кляйкнехт та Ч. Папенхаузен визначають III цикл Кондратьєва як епоху сталі, електрики та важкого машинобудування, IV цикл – як епоху нафти, автомобілів та масового виробництва, а сучасний п'ятий цикл як епоху інформації та телекомунікацій [6, с. 194]. Шостий цикл, за прогнозами науковців, буде пов'язаний з появою найновіших технологій, таких як нано-, біо-, інформаційно-комунікаційні та когнітивні технології, які отримали назву NBIC-технологій.

Співвіднесення часових меж довгих циклів Кондратьєва з етапами, або «хвилями» глобалізації демонструє збігання прискорення глобалізаційних процесів з висхідними стадіями I, II, IV і V циклів Кондратьєва. Причини такого збігання дозволяє усвідомити виявлена автором висока кореляційна залежність між рівнем глобалізованості країн та показниками інноваційного розвитку, розглянута через призму твердження Й. Шумпетера про те, що саме інновації обумовлюють довгі цикли ділової активності.

Інновації сприймаються економікою не завжди, а лише в певні періоди її розвитку, та надають відчутну додану вартість через визначений проміжок часу, зауважує А. Акаєв [12, с. 230]. Згідно традиційної чотирьохфазової моделі економічного циклу, початку висхідної стадії, що складається з поживлення та підйому, передують фази кризового спаду та депресії. Німецький науковець Г. Менш встановив, що економіка є найбільш сприйнятливою до інновацій в період депресії [13]. Згідно досліджень К. Фрімена, розгортання інноваційного процесу відбувається в період поживлення [14]. Звідси слід припустити, що час «запуску» інноваційного процесу охоплює значний період протягом фаз депресії та поживлення. Дослідження, здійснене А. Полетаєвим та І. Савельєвою, показало, що періоди максимумів числа базових нововведень припадають на фази депресії світового довгого циклу [15, с. 45]. Вивчення Б. Ярузельським та К. Дехоффом динаміки витрат на дослідження й розробки, здійснених провідними компаніями світу, показало загальне зростання таких витрат під час світової фінансово-економічної кризи на 5,7%, незважаючи на скорочення операційного доходу на 8,6% та падіння чистого доходу на 34% [16, с. 3]. Більш ніж 2/3 компаній, включених в щорічний огляд «Global Innovation 1000», під час кризи в період 2008 – 2009 рр. збільшували або підтримували на попередньому рівні витрати на дослідження й розробки. Керівники 90% компаній наголошували на тому, що інноваційні витрати є вирішальним елементом конкурентних стратегій в період підготовки до виходу з кризи [16, с. 3]. В свою чергу, японський вчений М. Хіроока показав, що дифузія інновацій відбувається синхронно з висхідною стадією циклу Кондратьєва. Завдяки ефекту самоорганізації, інновації на висхідній стадії циклу утворюють кластери, та взаємно посилюються згідно з принципом синергії [12, с. 235].

Виявлення зв'язку між динамікою глобалізаційних та інноваційних процесів у світовій економічній системі, а також кореляції з певними фазами «довгих хвиль» Кондратьєва – Шумпетера, створює методологічне підґрунтя для розбудови стратегій конкурентоспроможності економічних суб'єктів – від підприємств (компаній), до регіонів, країн та інтеграційних угруповань, з урахуванням світової циклічної економічної динаміки.

Збігання висхідних стадій великих циклів Кондратьєва з прискоренням глобалізаційних процесів, яке наочно виявилось, зокрема, в стрибкоподібному зростанні показників глобалізації на висхідній стадії останнього п'ятого циклу Кондратьєва, часові межі якої сучасні фахівці визначають в межах з 1984 по 2005-2008 рр, дозволяє припустити, що на висхідній стадії довгого циклу Кондратьєва складаються сприятливі умови для реалізації інтеграційних конкурентних переваг.

В свою чергу, результати наукових розвідок А. Акаєва, Г. Менша, А. Полетаєва, І. Савельєвої, К. Фрімена, М. Хіроока свідчать про переважну тенденцію до формування інноваційних конкурентних переваг на спадній стадії великого циклу Кондратьєва, а дифузія інновацій відбувається на висхідній стадії «довгої хвилі».

та досягає стадії насичення в період найбільшого підйому циклу. Подібна закономірність також простежується на відповідних стадіях «функціональних» циклів, зокрема середньострокових циклів Жугляра.

Звідси впливає важливий принцип, який має бути покладений в основу побудови стратегій конкурентоспроможності економічних суб'єктів мікро-, мезо-, макrorівня на сучасній глобалізаційно - інноваційній стадії розвитку суспільства з урахуванням закономірностей світової циклічної динаміки.

На спадній стадії великого циклу пріоритетного значення набуває сприяння інноваційному процесу з боку уряду та формування інноваційних конкурентних переваг. Активізація ранніх фаз інноваційного процесу на стадії спаду, яка потребує інвестицій в дослідження та розробки, створює необхідні передумови для широкої дифузії (розповсюдження) інновацій на висхідній стадії циклу. Успіх державної інноваційної політики в значній мірі залежить від здатності уряду взяти до уваги викладені вище циклічні тенденції під час розробки довгострокових стратегій конкурентоспроможного розвитку, та забезпечити необхідне сприяння інноваційному процесу саме на стадіях депресії та пожвавлення.

Результатом такої політики має стати створення умов для «інноваційного стрибка» та ефективної розбудови інноваційної моделі економічного розвитку на висхідній стадії циклу. Реалізація інноваційних конкурентних переваг, в свою чергу, створює передумови для активізації участі країни в процесі глобальної інтеграції на умовах рівноправного партнерства на стадії підйому. Таким чином, інтеграційні конкурентні переваги можуть бути використані найбільш ефективним чином саме на висхідній стадії циклу Кондратьєва, що підтверджується даними світової глобалізаційної динаміки за період 1980-х – 2000-х років.

На думку фахівців, висхідна фаза п'ятого циклу Кондратьєва закінчилась в 2005-2008 рр., після чого світова економіка увійшла до фази депресії яка скоріше за все буде продовжуватись з 2010 до 2020 р. [12, с. 237]. Цей період є найбільш сприятливим для «запуску» нової хвилі активізації інноваційної активності, в кінцевому разі спрямованої на розробку і запровадження базисних технологічних інновацій на глобальному рівні.

Висновки. За результатами дослідження виявлено збігання часових меж прискорення глобалізаційних процесів з висхідними стадіями I, II, IV і V довгих циклів Кондратьєва, яке виявилось, зокрема, в стрибкоподібному зростанні показників глобалізації на висхідній стадії останнього п'ятого циклу Кондратьєва (з 1984 по 2005-2008 рр.). В свою чергу, узагальнення результатів сучасних наукових розвідок вказує на те, що економіка є найбільш сприйнятливою до інновацій в період депресії та пожвавлення, а дифузія інновацій відбувається синхронно з висхідною стадією циклу Кондратьєва.

Розробка стратегій конкурентоспроможності країн на сучасній глобалізаційно - інноваційній стадії розвитку суспільства має здійснюватись з урахуванням закономірностей світової циклічної динаміки. Пріоритетна увага формуванню та реалізації інноваційних конкурентних переваг шляхом підтримки інноваційного процесу, зокрема на його ранніх стадіях, має здійснюватись перш за все на спадній стадії великого циклу Кондратьєва. В той час як інтеграційні конкурентні переваги можуть бути використані найбільш ефективним чином на висхідній стадії великого циклу.

Період з 2010 по 2020 р., визначений фахівцями як спадна стадія п'ятого великого циклу Кондратьєва, є найбільш сприятливим для активізації інноваційної активності та розгортання нової хвилі базисних інновацій.

Список використаних джерел:

1. Абрамов В.Л. Управление конкурентоспособностью экономических систем / В.Л. Абрамов. – М.- Пермь: Пермский ЦНТИ, 2004. - 296 с.
2. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / [Жаліло Я.А., Базилюк Я.Б., Белінська Я.В. та ін.]; за ред. Я.А. Жаліло. – К.: Знання, 2005. – 388 с.
3. Тараненко І.В. Формування інноваційної парадигми теорії конкуренції в сучасних глобалізаційних умовах / І.В. Тараненко // Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія 1, Економіка: збірник наукових праць. – Чернівці: ЧДІЕУ, 2011.- №1 (9). – 218 с.
4. Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения. / Н.Д. Кондратьев. - М.: Экономика. - 2002. – 768 с.
5. Thompson W.R. The Kondratieff Waves as Global Social Process/ World System History, Encyclopedia of Life Support Systems, UNESCO / Ed. By G. Modelski, A. Denemark. Oxford: EOLLS Publishers. – 2007. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.eolls.net>
6. Коротаев А.В. Кондратьевские волны в мировой экономической динамике / Коротаев А.В., Цирель С.В. // Системный мониторинг: Глобальное и региональное развитие / Отв. Ред. Д.А. Халтурина, А.В. Коротаев. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 296 с.
7. Shumpeter J.A. Business Cycles: A Theoretical, Historical, and Statistical Analysis of the Capitalist Process. / Shumpeter J.A. – New York and London: McGraw-Hill, 1939.
8. A. G. Hopkins, Globalization in World History. / A.G. Hopkins - W. W. Norton, 2002.
9. Филипенко А.С. Экономическая глобализация: истоки и результаты / А.С. Филипенко. – Москва: Экономика, 2010 – 511 с.
10. Globalization, Growth and Poverty: Building an Inclusive World Economy. A World Bank Policy Research Report. / The International Bank for Reconstruction and Development. — Oxford University Press. — 2002. – 192 P.
11. KOF Index of Globalization 2010. Press Release [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://globalization.kof.ethz.ch>.
12. Акаев А.А. Современный финансово – экономический кризис в свете теории инновационно – технологического развития экономики и управления инновационным процессом / А.А. Акаев / Системный мониторинг: Глобальное и региональное развитие / Отв. Ред. Д.А. Халтурина, А.В. Коротаев. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 296 с.

13. Mensch G. Stalemate in Technology – Innovations Overcome the Depression. / Mensch G. – New York, NY: Ballinger. – 1979
14. Freeman C. Technical Innovation, Diffusion and Long Cycles of Economic Development. / Freeman C. / The Long-Wave Debate / Ed. by T. Vasko. Berlin: Springer. P. 295-309
15. Полетаев А.В. «Циклы Кондратьева» в исторической ретроспективе / Полетаев А.В., Савельева И.М. – М.: ЗАО «Юридический дом «Юстициформ», 2009. – 272 с.
16. Jaruzelski B. Profits Down, Spending Steady: The Global Innovation 1000. / B. Jaruzelski, K. Dehoff. // Strategy + Business. – Issue 57. – Winter 2009, Reprint number 09404. – 14 P.

УДК 330 (045)

КУЗЬМИНОВ С.В.,
Дніпропетровський університет економіки
та права імені Альфреда Нобеля,
к.е.н., доц.

ПРАЦЯ – ГРОШІ – ПОЛІТИЧНА ВЛАДА: ЗАЧАРОВАНЕ КОЛО?

***Анотація.** Стаття стосується проблем, пов'язаних з розподілом ключового ресурсу в різних суспільствах. Аналізується гіпотеза зростаючої диференціації в розподілі ключового ресурсу, викликаній економічним зростанням в давньоримській, ранньокapіталістичній та сучасній економічній системах.*

Ключові слова: алокація, диференціація, економічне зростання.

Кузьминов С.В. Труд – деньги – политическая власть: заколдованный круг?

***Аннотация.** Статья касается проблем, связанных с распределением ключевого ресурса в различных обществах. Анализируется гипотеза возрастающей дифференциации в распределении ключевого ресурса, вызванной экономическим ростом в древнеримской, раннекапиталистической и современной экономической системе.*

Ключевые слова: аллокация, дифференциация, экономический рост.

Kuz'minov S. Labour – money – political power: vicious circle?

***Annotation.** The article concerns the problem of key resource's allocation in the different societies. The hypothesis of increasing differentiation in allocation of key resource caused by economic growth in Ancient Rome, early capitalistic and modern economic systems is analyzed.*

Key words: allocation, differentiation, economic growth.

Актуальність дослідження. Сучасний стан світової економіки визначається, насамперед, глобалізаційними процесами, прискорення яких спостерігається з кінця 1980-х рр. Руйнування світової системи соціалізму, або ж, як це було прийнято називати на Заході, “Східного блоку”, очолюваного СРСР, відкрило великі можливості для економічної, політичної і культурної експансії Сполучених штатів Америки, Західної Європи та найбільш розвинених країн Далекого Сходу. Стрімка транснаціоналізація виробництва, банківської справи та інших фінансових операцій ознаменувала собою якісно новий етап у розвитку міжнародних економічних відносин, але одночасно зі зростанням можливостей виникли передумови для прискорення розшарування світового співтовариства і прояву глобальних економічних криз.

Мета дослідження. На основі поєднання історичного та логічного в розвитку людства виявити передумови виникнення системних криз, пов'язаних з розподілом ресурсів в ході географічного розширення сфери економічних взаємодій.

Результати дослідження. Сутності сучасної глобалізації, її етапам, проблемам та наслідкам присвячені численні публікації українських учених – О.Г. Білоруса, М.І. Долішнього, А.І. Кредісова, Д.Г. Лук'яненка, З.О. Луцишин, Ю.В. Макогона, Ю.М. Пахомова, С.І. Пирожкова, С.І. Соколенка, А.С. Філіпенка та інших, а також іноземних дослідників – Ф. Бродель, І. Валлерстайн, П. Герст, Дж. Даннінг, П. Кругман, А. Ругман, К. Омае, Дж. Сакс та ін. Ґрунтовний аналіз такого багатопланового явища як глобалізація, тим не менше, мало торкнувся закономірностей згасання глобалізаційних тенденцій, що відкриває можливість подальших досліджень в цьому напрямку.

Було б, напевне, не зовсім правильно вважати сучасну глобалізацію абсолютно унікальним явищем. Досить прозорі аналогії можна побачити в історії людства починаючи з найдавніших часів. Найвірогідніше, найдавнішим історичним аналогом сучасної глобалізації стала епоха еллінізму. Еллінізм як культурно-політичне явище охопив значну територію, яка включала не тільки (і, навіть, не стільки) грецькі міста-держави, їх колонії та підвладні території, але і велику кількість держав, які до того не мали з грецькою культурою і способом життя абсолютно нічого спільного. Більш того, як і в сучасному світі далеко не всі вони безумовно поділяли розроблені в Елладі принципи устрою економіки, проте, залучені до системи торговельно-економічних та політичних зв'язків, вимушено адаптували свої національні інституції до потреб передового на той час торгово-ремісничого господарства еллінського типу, заснованого на приватній ініціативі.